

Bladet

Nr 1 - 2010

Västmanlands Spelmansförbund

Sista ordet!

Tio år har gått sedan undertecknad första gången valdes till ordförande för Västmanlands Spelmansförbund. Tiden går med svindlande hastighet, ändå hann det bli tio mycket roliga och innehållsrika år. Och stundom intensiva!

Emellertid tar allt förr eller senare slut, och jag har väl känt att det börjar bli läge för litet mer frilansande. Egentligen hade jag laddat för avgång redan för två år sedan, men i sådana här lägen är man oerhört kluven – ska jag lämna allt det här roliga? - och det behövdes nog en viss landningssträcka, så det blev två år till enligt valberedningens förslag.

Det har varit en glädje att få jobba ihop med alla duktiga styrelsemedlemmar och andra under dessa år, stort tack till er alla. I mitt första ”ord” skrev jag att det här uppdraget väl måste vara det finaste en västmanländsk spelman kan få, och det håller jag på fortfarande. Vi hoppas att det kan locka någon som känner den rätta lusten – en ny kvast som sopar bra. Det är ett garanterat intressant och roligt uppdrag.

Så ja allihop, vi fortsätter förstås att träffas på stämmor och liknande, och jag inbillar mig också att jag kanske kan hjälpa till med ett och annat ibland. T.ex. med folkmusikfesten ”Folkmusik på Brunnen” som återkommer i sommar - boka genast in den 17 – 18 juli!

Om inte förr hoppas jag att vi ses då, det var kanonkul i fjol.

Tack alla spelmansvänner för den här tiden!

Kjell

Josefina – VLT-stipendiat

I samarbete med Västmanlandsmusiken delar VLT årligen ut ett stipendium på 15 000 kr. Stipendiet är riktat till ungdomar, 15 – 29 år från Västmanland som utbildats i kulturskolan eller gymnasiets estetiska program och som vidareutbildar sig med målet att ha musik eller dans som yrke. VLT – stipendiet för 2009 delades ut till Josefina Paulson.

För stipendiepengarna har hon kunna köpa en nyckelharpa med fem spelsträngar som är stämde ungefär som en fiol. Josefina säger att denna nyckelharpa gör det möjligt att spela en annan repertoar och man får en annan klang.

Josefina har spelat nyckelharpa sedan hon var åtta år. 2008 fick hon titeln riksspelman vid Zornmärkesspelningarna i Delsbo.

Nu studerar hon vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Hon spelar gärna med andra och i Västerås spelar hon med gitarristen Folke Dahlgren och violinisten Emma svensk. Hon brukar också spela tillsammans med nyckelharppspelaren David Eriksson.

Ann-Britt Sommer

Framtidens folkmusiker och marknadsföring

Folkmusiken var förr "folkets musik", är idag en subkultur och har i framtiden oändliga möjligheter att växa till något större, men för att komma dit måste man veta vart man vill.

Folkmusiken har gått från att vara ett verktyg i arbetet under fäbökulturen, som bruksmusik till dans i bygdekulturen och en solotradition i den romantiserade bilden av den ensamme spelmannen, till att bli en massrörelse med spelmannslag där alla var välkomna att delta. Idag har det även kommit att bli en mer scenisk konststart där den utövas i nya mer bandliknande konstellationer med mer eller mindre professionella utövare med olika inställning och syn på folkmusiken som genre.

Jag tror att denna utveckling kommer att resultera i en tydligare uppdelning mellan den kommersiella scenen, och ett bevarande av denna speciella subkultur, som i sin allmänna inställning "alla är välkomna att delta" är väldigt exklusiv och mån om att behålla sina mindre grupperingar där alla känner alla. Jag tror också att dessa två delar kommer att gynna varandra, där stämmor och folkmusikfestivaler med lika stort fokus på utövande som konsumerande av musiken, har sin givna roll och en annan mer sceniskt fokuserad del med koncentration på musiker- kontra publikrelationen fyller en annan funktion.

Jag tror vi folkmusikutövare måste fråga oss varför och om vi vill nå en bredare publik och skapa en större marknad. Finns risken att folkmusiken urvattnar sin kanske mest exklusiva ingrediens, "originaliteten" om den kommersialiseras allt för hårt? Går det i så fall att begränsa exploateringen av den, så att den förblir en genuin subkultur som bara expanderar något?

Det är min övertygelse att det idag är en fördelaktig tid att marknadsföra folkmusiken, då vi lever i en tid där retro är på högsta modet, där man återanvänder såväl mode som tidigare utgiven musik och där människor letar efter någonting "äkta" att identifiera sig med.

Musik är förutom någonting som slår an en stämning som påverkar oss känslomässigt också något som stärker människors identitet. Det gäller alla genrer. Vad du lyssnar på säger också vem du är som människa. Ett annat bra exempel på detta är mode, vilket även det många gånger återspeglar vilken musik som föredras. Jag tror detta är den starkaste och mest slagkraftiga kanalen för marknadsföring av all musik, så även folkmusiken. Att vaska fram få men specifika detaljer som utmärker folkmusiken och sen marknadsföra dessa på ett attraktivt sätt, kan liksom inom rockgenren eller vilken annan etablerad genre som helst, göra folkmusiken greppbar för den stora massan. Anledningen till att denna marknadsföringskanal inte brukats fullt ut på ett effektivt sätt ännu, tror jag är glappet mellan folkmusikutövares och gemene mans bild av "folkmusikidentiteten". Ofta begränsas bilden till "folkdräkt" och "spelmanslag", vilket är en viktig, men väldigt smal och fattig bild av den faktiska folkmusikidentitet som finns bland utövare i Sverige idag.

Precis som alla produkter som ska marknadsföras inför en publik som inte är bekant med varan sedan tidigare, spelar en exklusiv förpackning och tilltalande presentation, en oerhörd viktig roll i den totala upplevelsen av produkten. Detta gäller även folkmusiken, och jag tror rädslan för att bara ses utifrån "knätofs-klyschan" gör att vi jobbar i motvind. Många gånger när vi presenterar folkmusik tror jag vi pekar för mycket på "vad vi inte är" istället för att bara peka rakt på "vad vi är" och en stor anledning till detta tror jag är att vi inte har en klar uppfattning om hur folkmusikidentiteten ser ut, bara hur den förväntas se ut. Jag tror att det är genom att framhäva klyschorna man skapar en stark stil, se på 60-talsretro med gulbruna storblommiga mönster, eller Elvis glammiga 50-tal, med brödrostar och krom, som båda är exempel där man pekar på det maxade i just den stilen. Det folkmusikgenren måste hitta är en gemensam bild av önskvärda klyshor, alltså inte hur vi tror att vi är uppfattade, utan hur vi vill uppfattas. Genom att identifiera och glorifiera den folkmusikaliska livsstilen, kan den sälja hos massorna, och vi kommer äntligen att kunna slå på radion och få höra en svängig polska strömma genom högtalarna.

De exempel som finns idag, där folkmusiken slagit utanför subkulturen och de redan invigdas gränser, innehåller nästan alltid en uppblandning med andra genrer. Nordman gav nyckelharpan ett uppsving och folkmusikaliska inslag i melodifestivalen har gett flera lyssnare till folkmusiken. Det är ett sätt att få in vår folkliga kultur i populärmusiken, vilket vi annars är relativt dåliga på om man jämför med många andra kulturer runt om i världen. Vi kanske får acceptera (och vara glada för) att vi inte kan nå den stora massan med innerligt spelade bingsjöpolkor eller de rivigaste uppslagsbondpolskorna, som vi vana folkmusiklyssnare kan njuta av. En utveckling av folkmusiken har alltid skett, och jag tror det är högst nödvändig för att hålla den levande. Jag tror på att en subkultur kan leva sida vid sida med en mer kommersialiserad folkmusikstil, och jag ser heller inte varför man skulle behöva göra avkall på det traditionella i musiken för att göra den tillgänglig för fler. Jag tror det mer handlar om en exklusiv förpackning med igenkänningsfaktorer som gör musiken mer begriplig. Nordman bakade in folkmusik i en annan musikgenre och serverade den med en rockigare attityd. Samma sak borde kunna göras utifrån en mer traditionell folkmusikalisk bas.

Överlag tror jag musikbranschen kommer att gå mer och mer mot en "i-nuet-upplevelsebaserad" produktion. Konserter och liveframträdanden är det människor kommer att betala för och där har spelmanstraditionen, som traditionellt sett är musik skapad i stunden i mötet med människor, ett försprång. I spelmanstradition finns berättandet av historier nära och varför inte plocka upp det magiska och övernaturliga som en klyscha att förstora upp, i en värld där människor förundras och söker sig till biografens mörker för att möta det? Varför inte låta dem träda in i vårt egna kulturarv av musik, berättelser och magiska möten mellan dåtidens spelman, publik och framtidens folkmusiker?

Josefina Paulson

Västmanlands Spelmansförbund engagerar sig i folkmusikpubarna på Lilla Village, Västerås

Styrelsen för Västmanlands Spelmansförbund har beslutat att förbundet ska engagera sig i folkmusikpubarna på Lilla Village, Västerås. Vi tycker det är angeläget att en permanent scen för spelmän och folkmusik finns tillhands. Alltför sällan erbjuds vi att synas och höras i offentliga sammanhang. De övriga arrangörerna är Kulturföreningen Tillsammans och Village Vänner. Vi behöver folk som kan arbeta som funktionärer någon eller ett par timmar de här kvällarna. Det handlar om att ansvara för entrékassan och garderoben. Som arbetande funktionär får man fri entré och ett mål mat. Är du intresserad? Ta kontakt med Lars Englund, telefon 021-13 53 06, e-postadress lars.englund1@comhem.se. I kalendarier kan du se vilka kvällar folkmusikpubarna arrangeras under vårsäsongen. / Lars Englund

Nyckelharpan – ett föråldradt strängospel från våra bygder

Jag har varit ute på föräldragården och rensat i gamla lådor. Där hittade jag ett tidningsurklipp från 1915:

Människorna få det mer och mer bekvämt. Våra fäder tillverkade som bekant själfva det mesta af hvad de behöfde, redskap, husgeråd kläder o.s.v. De gjorde äfven själva sin musik. Men liksom slöjdnifven, spinnrocken och väfstolen mer och mer kommit ur bruk, tack vare industriens alltjämt ökade omfattning, så har äfven på musiklifvets område industrien i hög grad bidragit att utrota vår folkmusik. De gamla vackra visorna och låtarna äro döda på folkets läppar, liksom man numera mindre ofta ser fejlän på väggen i våra allmogehem. De gamla sköna folkvisorna ha ersatts af banala slagdängor och fiolen har fått maka åt sig för dragspelet och grammofonen. Denna djupt beklagliga utveckling kan ge oss anledning förmoda, att det om hundra år skall heta i våra uppslagsböcker: ”fiolen kallades ett stränginstrument, som af våra fäder allmänt begagnades”

– eller något i den stilen! Någon anser måhända detta vara öfverdrift, men låt oss bara tänka på hur det gått med nyckelharpan. Många af våra läsare, särskilt det yngre släktet, ha kanske aldrig sett något sådant instrument, och därför skola vi i alla korthet berätta något om detta gamla strängospel, som en gång var mycket populär icke minst i våra bygder.

Nyckelharpan eller knafverharpan är ett gammalt nordiskt stråkinstrument, på hvilket tonerna gripas medelst en på halsen anbragt klaviatur af ett slags tangenter, som här kallas ”nycklar” eller ”knafrar”. Den korta stråken berör utom den sträng, på hvilken melodin spelas, äfven en djupare stämd sträng, som bildar ständigt orgelpunkt. Under och öfver nycklarna löpa 9-11 metallsträngar, som ej beröras af stråken utan endast äro afsedda att förstärka klangen. Basspelsträngen, som tillkom på 1700-talet, gjordes af silke samt öfverspanns med silfvertråd, hvarför den nya typen kallades silfverbasharpa och uppstod sannolikt på 1500-talet.

Instrumentet spelas hängande vågrätt i ett band framför bröstet. Nyckelharpan har spelats mycket i Sverige särskildt i Uppland, Västmanland, Dalarna, Hälsingland och Ångermanland och ute i socknarna fanns många skickliga bondspelmän, som med lif, lust och skicklighet trakterade nyckelharpan vid ungdomens danstillställningar. En bekant nyckelharpist från våra trakter var allmogespelmanen Erik Dahlström i N. Åsbo i Nora socken, vanligen kallad Dahlströms-Erker och död på 1860-talet. En annan icke mindre bekant harpmusikant var den s.k. Harp-Olle i Huddunge. I Harbo lefver ännu en mycket styf gammal harpolekare, Janne Bolin, som gjort sig känd vida omkring i bygderna för sin vackra musik. Mycket göres i våra dagar för bevarandet af vår gamla folkmusik, genom föredrag, anordnandet af spelmanstäffingar m.m. Men för att inte detta arbete skall vara förgäfvat, är det nödvändigt, att den stora allmänheten hjälper till genom att skänka sitt intresse åt dessa sträfvanden. Hör dessa äktsvenska låtar, i hvilka det svenska folklynnat, den svenska känslan så i sorg och glädje sökt sig uttryck! Hör och göm den! Det är samma egenart, som här likaväl som i våra gamla hemslöjdsalster utgör ett arf från fäderns dagar, ett arf, som det är vår skyldighet att vårda och utveckla till bevarandet af svensk kulturs själfständighet.

Ann-Britt Sommer

Kalendarium

Torsdag 4 mars

Folkligt Värre

Regattagatan 39, Västerås. Från 17.30.

Kulturföreningen Tillsammans & Västerås
Waldorfskola

Lördag 6 mars

Spelmansstämma i Munktellarenan, Eskilstuna.

Börjar klockan 14. Från klockan 18 dans till musik av
spelmän. Servering.

Torsdag 18 mars

Konsert med String Sisters i lilla salen, Västerås
Konserthus klockan 19.

För mera info se www.stringsisters.com.

Fredag 19 mars

Folkmusikpub på Lilla Village, Västerås. 18 – 19
dansutlärnin. 19 konsert med Work, kulturskolans
världsorkester. Därefter dans till musik av spelmän.
Entré 100 kr.

För medlemmar i Västmanlands Spelmansförbund,
Kulturföreningen Tillsammans och Village Vänner, 80
kr. Servering.

Lördag 20 mars

Västmanlands Spelmansförbunds årsmöte på Måns
Ols, Sala, klockan 13.

Lördag 27 mars

Konsert med den polska gruppen Kroke i lilla salen,
Västerås Konserthus, klockan 19:30.

Entré 225 kr.

För medlemmar i bl a Västmanlands Spelmansförbund
120 kr. Förköp via Västerås Turistbyrå och Ticnet.

Fredag 16 april

Folkmusikpub på Lilla Village, Västerås. 18 – 19
dansutlärnin. 19 konsert med Björn Ståbi och
Bengan Jansson. Därefter dans till musik av spelmän.
Entré 170 kr. För medlemmar i Västmanlands

Spelmansförbund, Kulturföreningen Tillsammans och
Village Vänner 130 kr. Servering.

Torsdag 6 maj

Folkligt Värre

Regattagatan 39, Västerås. Från 17.30.

Kulturföreningen Tillsammans & Västerås Waldorfskola

Torsdag 1 april

Folkligt Värre

Regattagatan 39, Västerås. Från 17.30.

Kulturföreningen Tillsammans & Västerås Waldorfskola

Första lördagen i December innebär Västerås spelmansgilles vinterstämma.

Det stämde 2009 också.

Det var inte så många spelmän från andra orter den här gången, men vi som var där trivdes och lirade allt vad tygen höll. Allspel inledde som det ska vara och sedan spelade durspelarna låtar ur sin rikhaltiga repertoar. Som toppen på det hela fick vi höra trion FEJ, d.v.s. Folke, Emma och Josefina. De förenar tekniskt kunnande med mycket musikalitet och ett frejdigt framträdande. Tack för det och välkomna igen.

Vi har ju haft Solveig och Tommy som medlemmar i många år. Nu har dom sett till så Gillet förnygrats på ett anslående sätt. Deras dotter som är i en mycket lovande ålder gjorde ett bejublat framträdande tillsammans med föräldrarna. Trion förstärktes med Hjördis som debuterade som fiolist. Gillet bjöd på fika och sen blev det buskspel bland bokhyllorna. En utmärkt kombination av kultur, musik och litteratur. Det hela slutade vid 18-tiden. En trivsamt eftermiddag bland goda vänner. Desom inte var där gick miste om några trevliga timmar.

Bo Spelman.

Västmanlands Spelmansförbund - www.vsf.u.se

Ordförande	Kjell Wahlberg	021 - 18 55 13
V. ordförande	Per Torelli	021 - 35 88 69
Kassör	Lars Englund	021 - 13 53 06
Sekreterare	Ann-Britt Sommer	0224 - 192 14
V. Sekreterare	Olle Westin	
Suppleant	Bo Eriksson	
Suppleant	C-G Klockar	021 - 13 05 00

Låtkommitté	Kjell Wahlberg, Majja Neverland och Carina Normansson Suppleant Linda Jansson
-------------	---

Bladet

Redaktör: C-G Klockar
Ansvarig utgivare: Kjell Wahlberg

Artiklar, tips, debattinlägg, uppgifter till kalendariet, ja överhuvudtaget allt som rör oss spelmän skickas till:
lars.englund1@comhem.se

Nästa nr: 24 maj 2010. Manusstopp: 10 maj.